

Nr 5 1994

Ett 70-tal att minnas?

Hela alfabetet engagerar SUNET

Gamla anor

Bokstavligt talat

COAST-projektet

Eudora har alla adresser

Så fel det kan bli!

Frvding fren iger duger dn!

Ska jag ändra min inställning?

Ny katalog på gång

Lite listigare...

Fem personer och några miljoner behövs!

Mosaic får konkurrens

SUNET & SÅNT

Teckenprojektet hyser förhoppningar för å, ä och ö

Terena

Utställningen ändrad

Nu står utvärdering på programmet

Ett 70-tal att minnas?

Olle Järnefors på KTH är en av dem som mer än de flesta granskat åäö-problematiken. Han har funnit ett 70-tal olika förvanskningar och förvrängningar i datorpost och News!

Samspelet - eller ska vi säga bristen på samspel - mellan Svensk ASCII som ju är en 7-bitskod och Latin 1 som är en 8-bitskod - orsakar en hel del bekymmer. Därtill finns det en del andra teckenkoder i Cyber-space... Vanligt är det också att ett postprogram inte kan hantera MIME fullt ut. Det är då vi får =C5, =C4, =D6, =E5, =E4, =F6 istället för Å, Ä, Ö, å, ä, ö.

Många förvanskningar blir det också när personer som heter Åke Bäckström kapitulerar för bokstavsproblematiken och istället kallar sig Aake Baeckstroem. Translitterering till ASCII kallar experterna det. När Å, Ä och Ö istället blir E, D och V är det däremot fråga om transportförvanskad text. Den åttonde biten har blivit nollställd, helt enkelt.

Andra transportförvanskningar kan bli resultatet i frågetecken eller utropstecken.

Du som vill fördjupa dig i Olle Järnefors studier kan hämta hans dokument med ftp från othello.admin.kth.se. I mappen /pub/misc/ojarnef/internet/ ligger det flera olika versioner av dokumentet som är skrivna med olika teckenkod - filerna börjar med "aao-fel-".

Hela alfabetet engagerar SUNET

De tre sista bokstäverna i det svenska alfabetet har länge trasslat till vår datoriserade tillvaro. Bokstäverna Å, Ä och Ö återges inte alltid korrekt på bildskärmen. Det lär kunna bli fel på ett 70-tal olika sätt! Ett faktum som fått SUNET:s styrelse att dra igång ett projekt som, förhoppningsvis, ska göra livet surt för hakparenteser och måsvingar.

Det är många olika teckenkoder som ska samsas i Cyberspace. Mac-arna har sin teckenkod, PC-arna har sin. Det finns sjubitars teckenkod och det finns åttabitars teckenkod - alla ska de samarbeta!

USA:s programvaruindustrier ställer också till det. Vem tror att Microsoft intresserar sig för Å, Ä och Ö?

Det gör däremot SUNET, som nu har beslutat att datorposten från den 1 januari 1995 ska hanteras enligt MIME, Multipurpose Internet Mail Extensions.

- Övergången behöver inte våra vanliga användare oroa sig för. Det räcker om hög-skolans datorpostansvariga gör det, säger Hans Wallberg.
- Alla måste vi dock konfigurera om våra postprogram för att de svenska tecknen ska återges korrekt efter nyår, fortsätter han.

Gamla anor

Våra svenska tecken har gamla anor. I den första tryckta boken på svenska, en fabelsamling från 1495 finns bokstäverna ä och ö. I Nya Testamentet från 1526 finns bokstaven å att beskåda.

Bokstavsteckningen har förstås förändrats en aning under åren, något som säkert förenklar hanteringen av de svenska tecknen...

Bokstavligt talat

Åke Bäckström uti Jämjöslätt
surfade flitigt på Internet:
- Nu ska MIME fixa att
mitt namn och Jamjoslätt,
kan läsas och stavas riktigt rätt!

LF

COAST-projektet

ATM-försöken som SUNET och Telia ska samarbeta kring har nu börjat finna sin form.

Projektet kallas COAST, Cooperation on ATM with SUNET and Telia.

I ett första steg ska Uppsala och Göteborg kopplas ihop via routrar försedda med ATM-kort: Telia levererar 155 Mbps-förbindelser som designats av Unisource.

I ett andra steg kommer Stockholm att anslutas. ATM-växlar kommer också att upphandlas.

Tanken med COAST-projektet är att det ska skapa underlag för framtida teknikval.

ATM kan komma att användas av SUNET, men det förutsätter att COAST-projektet visar att ATM ger bättre prestanda än vad 34 Mbps kan uppnå med hjälp av TCP/IP.

Även ekonomin spelar naturligtvis en viktig roll för valet av teknik. Det pris som SUNET erhållit för 34 Mbps-linjerna ligger fast i tio år, medan prisutvecklingen för ATM är betydligt ovisare.

Lokala ATM-projekt

På olika håll och kanter startar nu också lokala ATM-projekt.

Inom Umeå universitet har man nyligen kommit överens med UB Networks och Telia att genomföra ett ATM-projekt, Det är datavetenskap och informatik

som samarbetar med datacentralen UMDAC.

I Uppsala har man nått längre än så. I slutet av oktober invigdes deras ATM-pilot. Där samarbetar Telia och Upnet både med Uppsala universitet och Lantbruksuniversitetet. Inom univer- sitetet är det i första hand UDAC och Docs som är involverade

Från den ståtliga invigningen minns Sunetten främst den frispråkige

UDAC-basen Werner Schneider:

- Hur ska vi få regeringen att intressera sig för ATM. Den har ju fullt upp med ATP.

- Risken för psyko-AIDS är stor. Man tappar lätt immunför-svaret mot alla våra tekniska ny- modigheter, sa Werner, som också skissade på en framtid där det stora bildskärmskriget bryter ut i det svenska folkhemmet.

Eudora har alla adresser

Eudora används av många för att skicka datorpost runt landet och över världen. Men Eudora kan ju faktiskt mycket mer än att bara skicka post. Eudora kan också fungera som din egen lilla adresskatalog!

För att få tillgång till den möjligheten, går du först till rubriken Special i Eudoras rullgardinsmeny.

Därefter kliver du ner och öppnar Konfigureringar.

Där hittar du en rad som är markerad Ph.

Där skriver du ph.umu.se, om du vill hänvisa till en dator i Umeå. Föredrar du en dator vid Lantbruks-universitetet i Uppsala skriver du wp.slu.se - sedan kan du lämna Konfigureringar.

Öppna istället Ph under Special-menyn.

Genom att skriva help i den tomma raden får du alla tänkbara kommandon som behövs för att leta personer i den s k X.500-katalogen.

Några exempel:

Skriv Forsberg och alla som heter Forsberg på Umeå universitet dyker upp på din bildskärm.

Skriver du: Forsberg

org=kth, får du istället upp alla som heter Forsberg på Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm.

Men det är inte bara den svenska X.500-katalogen som finns tillgänglig via

Eudora.

Hela världens samlade X.500-kataloger väntar på dig! Totalt handlar det om 1.250.000 adresser.

Du kan därför också få adressuppgifter till alla som heter Forsberg vid Oslo universitet - bara för att ta ett exempel.

Då skriver du bara: Forsberg org=uiio country=no

Och du kommer att upptäcka att det finns en Forsberg där.

Ge dig därför tid att testa Ph-funktionen på ditt eget namn - och sedan på många andra.

Det har du säkert nytta av i framtiden.

Så fel det kan bli!

Att våra svenska tecken verkligen kan ställa till det, det vet alla.

Här är några exempel hämtade från Sunettens brevsörd:

Här har Rapport skickat ett brev med åttabitars teckenkod till oss, men någonstans på vägen har den åttonde biten nollställts - därför ersätts å, ä och ö med e, d och v.

Heter man Borgström och jobbar med datorer, anpassar man snabbt det svenska språket till en tillvaro helt utan å, ä och ö.

Heter man Gösta anpassar man sig också!

Goesta har börjat använda ett MIME-anpassat program - till skillnad från Sunetten, som får en massa konstigheter på skärmen.

När Sunetten MIME-anpassar sig kan vi också läsa å, ä och ö!

Gissningsvis berodde de ovanliga teckentolkningarna i Carl Bildts tidiga datorbrev på brister i det interna datornätet på Rosenbad?

Fröding fren iger duger dn!

Bokstavsbekymmer har vi haft länge i detta land. Det påpekade t ex Gustaf Fröding när han för snart 100 år sedan skrev Dumt folk.

Det är en vägvisande berättelse som illustrerar de problem som uppstår när man inte är ense om ordbildens tolkning:

Jo, när'n da ha gått ett stöck te, så kommer'n te e å, å i åa ä e ö.

Vasa, sa'n.

Å i åa ä e ö, sa ja.

Men va i all ti ä dä ni säger, a, o? sa'n.

D'ä e å, vett ja, skrek ja, för ja ble rasen, å i åa ä e ö, hörer han lite, d'ä e å, å i åa ä e ö.

Så skrev Fröding i Rägglar och Paschaser 1895.

Skulle han ha vågat sig på ett sådant konststycke om han verkat i vår datoriserade vardag?

Det blir ju fel för oss ibland.

- E i ea d e v, är inte precis lättläst.

- =C5 i =E5a =E4 e =F6, är inte heller klart som korvspad.

- Å i åa ä e ö, får också en datorentusiast att uppskatta Frödings formulering i Dumt folk:

"Att en annan, som inga lärdom har, int allti ä som en ska, d'ä inga unner, men når di, som ska var för mer, int ä klar i bokstaveringskonsta en gang, d'ä lett".
LF

Ska jag ändra min inställning?

När SUNET till nyåret går över till MIME har jag förstått att jag måste ändra inställningarna i mitt postprogram. Men vilka ändringar är det som ska göras?

Svar: Alla postprogram kan givetvis ställas om för olika teckenkoder. Låt oss för enkelhetens skull ta Eudora för Mac som exempel.

När du skriver ett datorbrev - och när du får ett brev - finns det alltid

en stor vit kvadrat uppe till vänster:

Klicka på kvadraten och du kommer att se några alternativa teckenkoder. Så här ser det ut om din Mac är inställd på Svensk ASCII. Det är den "ihåliga" teckenuppsättningen som markerar inställningen.

Du kan givetvis själv ändra val av teckenkod. Om du ska göra det för ett enstaka brev, behöver du bara dra pekaren till det alternativ du önskar. Det valda alternativet markeras då med en bock.

Du kan också ändra förinställningen för längre perioder - när SUNET övergår till MIME och Latin 1 bör du markera Mac>ISO.

Genom att dra pekaren till ISO-Mac och hålla ner skift-tangenten kommer den ändrade inställningen att markeras med ett "ihåligt" typsnitt.

Observera att du ska välja teckenkod både i din inkommande och utgående brevlåda!

Det här med att ändra teckenkod kan också vara klokt i andra sammanhang. Tex om du någon gång fått ett brev där å, ä och ö inte återges korrekt.

Du kan dock inte trolla fram å, ä och ö om den åttonde biten nollstälts under resans gång. Det märker du lätt, för då har å, ä och ö förvandlats till e, d och v.

Varför, kan man fråga sig? Låt oss ta bokstaven ö som exempel. Den skrivs etta-etta-etta-etta i tecken-kodstabellen. Utan den åttonde biten blir det nolla-etta-etta-etta - som i teckenkodstabellen hänvisar till bokstaven v.

Ny katalog på gång

Insamlingsarbetet till nästa års datorpostkatalog pågår för fullt. Stoppdatum är satt till den 7 november.

1994 års upplaga är ett minne blott. Det är första gången sedan SUNET började med sina datorpostkataloger som upplagan tar slut före årets slut. 1995 års upplaga kommer att tryckas i 6.000 exemplar.

Lite listigare...

I förra Sunetten gav vi nå-gra tips hur man håller koll på alla de distributionslistor som finns - det hade uppskattats av flera läsare om inte ett förargligt tryckfel smög sig in i texten!

Vi ber om syndernas förlåtelse och upprepar grundtipset att prenumera på listan new-list.

Det gör du genom att skicka ett datorbrev till: Listserv@searn.sunet.se

I meddelandefältet skrivs: SUBSCRIBE new-list förnamn efternamn

Ny visdom kan du också få med kommandot List Global till en Listserv, t ex:

Listserv@searn.sunet.se

Om du vill ta del av en distributionslista behöver du inte veta exakt

vilken Listserv-dator du ska vända dig till.

Det räcker med adressen: Listserv@listserv.net

Då letar sig dit meddelande fram till rätt Listserv-dator.

Andra tips och hjälpmedel finns förstås också.

Med hjälp av Mosaic kan du till exempel ta en titt på: <http://www.clark.net/pub/listserv/listserv.html>

I förra Sunetten hänvisade vi också till Yanoff's List. Då visste vi inte den informationskällan fanns på mycket nära håll, i SUNET:s eget ftp-arkiv, ftp.sunet.se, i /pub/Internet-documents/doc

Fem personer och några miljoner behövs!

- Kreativt kaos, säger jag när jag kliver in på hans rum.

Papper ligger överallt. Inte i travar precis, snarare i drivor. Två

whiteboard-tavlor är fullklottrade med streck och rutor och oläsbara ord.

Mitt i det teoretiska virrvarret har någon ritat en blomma. Den ser ut att längta efter sällskap.

Besöket hos Mats Brunell på SICS får mig att tänka på en nyetablerad hotelldirektör(!) i det inre av Lappland. Han kallade samman sin personal och sa:

- Jag har bara två krav på er: Var glada! Och gå fort!

Den lappländske hotelldirektören har förmodligen en själsfrände i Mats Brunell. När vi stämt träff går han så fort att han inte ser mig, fast jag sitter utanför hans dörr!

- Hoppsan, säger Mats, tvärvänder, hälsar, vänder igen och kommer tillbaka med två koppar kaffe!

Han har en hel del att prata om. Säg SIREN, skoldatanätet eller IT-kommissionen och ögonen lyser på honom. Allt medan pennan glöder. Mats talar och skriver samtidigt. Munnen formar orden, pennan drar ihärdiga streck som blir till rutor och paradigmer.

Optimistisk

- IT-kommissionen kommer att bli bra. Mycket bättre och bredare än tidigare. Du har väl sett det här, säger han och rycker med en självsäker snärt fram ett socialdemokratiskt pressmeddelande ur en av sina - till synes - kaotiska pappershögar.

Jag får en kopia, men hinner inte studera den många sekunder. Mats utläggningar kräver lyssnande öron och ögon.

- IT-kommission tog ju merparten av SIREN-projektets id~er. Nu när vi vet vad som ska göras, är det dags att genomföra visionerna, säger Mats och trycker in armen i ett nytt pappersberg.

Där hittar han Finanstidningens IT-bilaga.

- Fina journalister gör bra jobb. Det här är killar som betyder mycket för dig och mig och våra jobb. Titta, säger Mats!

Jag tittar förstås, men jag kan inte påstå att han ger mig någon större läsro.

Mats ritar och berättar med en sådan frenesi att jag ibland tappar tråden.

Men visst talar han om en liten och effektiv organisation, som kan ta ett samlat grepp över IT-kommissionens alla id~er?

- Fem förnuftiga personer och 10 miljoner kronor är vad som krävs för att driva IT-kommissionens tankar framåt, säger Mats, och erkänner att han själv gärna skulle vilja agera i det arbetslaget.

Hela tiden påpekar han behovet av en helhetssyn.

- Det är riktigt. Jag saknar helhetsperspektiven på många ställen. Titta så tokigt det kan bli när man inte har helheten framför sig, säger Mats och dyker ner i en annan pappershög.

Denna gång har handen fångat en rapport från kommunikationsdepartementet.

- Där vet man uppenbarligen inte ens vad Internet är, säger Mats och ser bekymrad ut.

Skolverket får också sin släng av slevan.

Tillsammans med Anders Gillner och Benny Regn~r har Mats formulerat en rapport som skissar på uppbyggnaden av ett svenskt skoldatanät.

- Skolverket har tagit en del av våra id~er till sitt hjärta. Vissa initiativ har redan börjat förverkligas, men mycket har också dumpats eller bedömts tillhöra andra intressenter än Skolverket.

Cykelhjul

Som för att verkligen få mig att förstå ritar Mats ett cykelhjul. Ett cykelhjul med några få ekrar.

- Tappar man helheten är man verkligen ute och cyklar, konstaterar Mats utan tanke på att vara lustig.

Själv är jag förstas benägen att hålla med. Mats utstrålar en inlevelse som är få förunnad, man kan knappast undgå att påverkas.

- I mina ögon liknar du alltmer en elektronisk lobbyist, säger jag och tänker på några av de sam-manghang där Mats namn brukar dyka upp:

IT-kommissionen, Stattel, Nätverk C, Teknikvetenskapliga forskningsrådet...

Tanken är långt ifrån fullbordad när Mats öser på med nya kopior av nya rapporter.

- Det pappersfulla kontoret lever länge än, tänker jag och sneglar på Datorpostkatalogen som ligger på behagligt avstånd från Mats tan-gentbord.

Innan våra vägar skiljs är min portfölj mer än välfylld.

Jag blir inte alls förvånad när jag hör avskedsorden:

- Vill du vet något om Baltikum eller Vietnam, är det bara att du hör av dig!

Lennart Forsberg

Mosaic får konkurrens

Det dyker upp nya WorldWide Web-klienter. Bl a har Netscape fått många lovord.

Netscape kan du givetvis hämta från SUNET-arkivet ftp.sunet.se. Du hittar det i mappen /pub/www/.

Testa gärna Netscape!

Skriv sedan ner dina åsikter om programmet och låt Sunetten ta del av dem.

SUNET & SÅNT

Skalat madr runar rista, nema rada vel kunni, har länge varit motto för NORDUnet. Ju mer man granskar citatet från Egill Skallagrimsson, desto bättre blir det!

Min egen skolisländska är nu inte vad den borde vara. Faktiskt gick det flera år utan att jag förstod vad de kloka orden betydde! Men så hände det sig att vi i Umeå fick uppdraget att arrangera en NORDUnet-konferens.

Översättningens tid var inne!

Med hjälp av Gopher och någ-ra bibliotekspromenader fanns plötsligt flera upplagor av Egills Saga på skrivbordet. Alla översatte kapitel 72 på olika sätt!

Då kontaktade jag förstås stans isländske expert. Hon underkände alla av mig kända översättningar!

- Förresten är det här inget citat från Egill Skallagrimsson, sa hon. Egill skriver inte på det viset!

I det läget erinrade jag mig Rabbe Enckell, han som 1961 skrev "Essay om livets framfart":

- Det bästa är inte gott nog för den medelmåttige!

Med den visdomen i ryggen gick jag till bokhandeln och skaffade en pocketupplaga av Egills Saga - på engelska:

- None should write runes, who can t read what he carves, hamnade plötsligt på konferens-tröjorna.

Vilket härligt motto! För datormännsikor och för alla andra människor...

Man ska veta vad man gör!

Och man ska förstå konsekvenserna av sitt handlande.

Det är ord att begrunda för hackare och crackare.

Och det är tankeställare för oss som jobbar med användarstöd.

Alla som någon gång kommit i kontakt med åäö-problematiken, instämmer säkert också i vis- domsorden.

Insikten att det finns andra nationella tecken än våra svenska egenheter är förstås nyttig.

Det isländska d:et vållade mig mycket huvudbry. Jakten efter det isländska alfabetet tog tid - alldeles för lång tid.

När nöden är som störst står vännen som närmast, tänkte jag, och spegelvände en svensk sexa!

Några klagomål på den typografiska nyskapelsen har ännu inte infunnit sig. De som efter denna bekännelse börjar muttra ska naturligtvis få ett citat från Havamal:

- Ingen är så felfri att ej fläck han har, ingen är så usel att till intet han duger.

Lennart Forsberg

Teckenprojektet hyser förhoppningar för å, ä och ö

Nu tar SUNET krafttag för att också de tre sista bokstäverna i alfabetet ska återges korrekt på bildskärmen. Vid ett möte med högskolornas datorpostansvariga i slutet av september drogs Teckenprojektet igång. Det innefattar utvärderingar av postprogram och byte av teckenkod -till Latin 1 - samt övergång till MIME fr o m den 1 januari 1995.

Det är bland annat de många olika teckenkoderna som försvårar hanteringen av å, ä och ö.

- Om man i datorernas barndom verkligen hade tänkt sig för hade problemet aldrig uppstått, förklarar Olle Järnefors på KTH.

- 7-bitars US-ASCII rymmer 128 tecken. Om man direkt hade skapat en 8-bitars teckenkod hade 256 tecken fått plats - säkert också å, ä och ö, säger Olle.

Den svenska 7-bitarskoden, som ofta kallas svensk ASCII, har många likheter med US-ASCII. Å, Ä och Ö (samt å, ä och ö) har i den svenska versionen fått plats på bekostnad av tecken som Å, Ä, Ö, å, ä och ö.

Svensk ASCII är den teckenkod som SUNET rekommenderar - men bara fram till nyår!!!

- Svensk ASCII har fungerat bra, men visst finns det problem. Om ditt datorpostprogram är inställt för svensk ASCII och du får ett brev där det i texten finns hakparenteser, så omvandlas de till Ä och Å, förklarar Olle.

- Och om du skickar ett brev till USA och brevet innehåller våra svenska tecken, så kan du vara säker på att de amerikanska bildskärmarna fylls med måsvingar och streck.

Från och med nyår lämnar SUNET den svenska sjubitskoden bakom sig. Nästa år är det en åtta-bitars teckenkod som gäller, Latin 1 närmare bestämt.

Den används redan nu i Windows och Unix-miljöer och rymmer förutom våra svenska tecken, dessutom alla västeuropeiska bokstäver som skrivs med accenter.

Därmed borde allt vara frid och fröjd kan man tycka, men det krävs mer förändringar än så!

Datornäten är ju världsomspännande, och även om SUNET rekommenderar en åtta-bitars teckenkod, så är det ju inget som världen i övrigt omedelbart rättar sig efter.

Den händer t ex ganska ofta att den åttonde biten förvanskas. Och då blir å, ä och ö istället e, d och v!

- Jag tror det kommer att ta många år innan världens alla postprogram hanterar 8-bitarskoden på rätt sätt, säger SUNET-basen Hans Wallberg. Det är här som finesserna med MIME, Multipurpose Internet Mail Extensions kommer så väl till pass.

- MIME är en ny standard för datorpost. Program som hanterar MIME packar automatiskt om 8-bitars text till 7-bitars - som sedan packas om till 8-bitars text på mottagarsidan, förklarar Olle Järnefors.

Övergången till MIME är en uppgift för högskolornas dator- postansvariga.

- Vanliga användare behöver inte göra någonting! Det hela fungerar både smärtfritt och osynligt när sändande och mottagande program följer MIME-standarderna.

- Men tyvärr hanterar olika postprogram MIME mer eller mindre bra - och ibland inte alls!

Inom ramen för SUNET:s Teckenprojekt utvärderas därför flera olika postprogram. De omfattar Macintosh-, MS-Windows- och UNIX- miljöer .

Sunetten lovar givetvis att återkomma med rapporter hur de olika programmen klarar våra tester.

Terena

Nu har EARN och RARE gått samman till en ny organisation, TERENA, som står för Trans-European Research and Education Networking Association.

TERENA styrs av en niomannagrupp, där Frode Greisen från Danmark (och EARN) är president. En annan nordbo i församlingen är Sven Tafvelin från Chalmers, som också kan kalla sig för vice ordförande för det tekniska programmet.

Utställningen ändrad

SUNET:s skärmutställning, som cir-kulerat på olika universitet och högskolor under några år, har nu reviderats och anpassats till en tillvaro fylld med 34 Mbps.

Kontakta Sunetten om du vill låna skärmarna - totalt handlar det om 14 skärmar i formatet 70x100 cm.

Nu står utvärdering på programmet

För att underlätta övergången till MIME har SUNET inom ramen för sitt Teckenprojekt påbörjat flera utvärderingar.

* Sven-Ove Westberg, Luleå, utvärderar minst fem olika datorpostklienter i UNIX-miljö.

* Austin Shelton, Chalmers, utvärderar olika datorpostklienter i Macintosh-miljö.

* Philip Dale, Karlskrona/Ronneby fick i uppdrag att utvärdera olika datorpostklienter i MS-Windows-miljö.

* Programmet EMIL vidareutvecklas av Martin Wendel och UDAC. EMIL nyttjas i de miljöer som inte omedelbart kan gå över till MIME.

Alla utvärderingar riktar in sig på MIME-kompatibilitet.

Om allt går helt enligt planer-na är utvärderingarna klara den 15 november.

När detta läses kan du granska resultaten i <http://www.nada.kth.se/sunet-mime/>

Lennart.Forsberg@umdac.umu.se